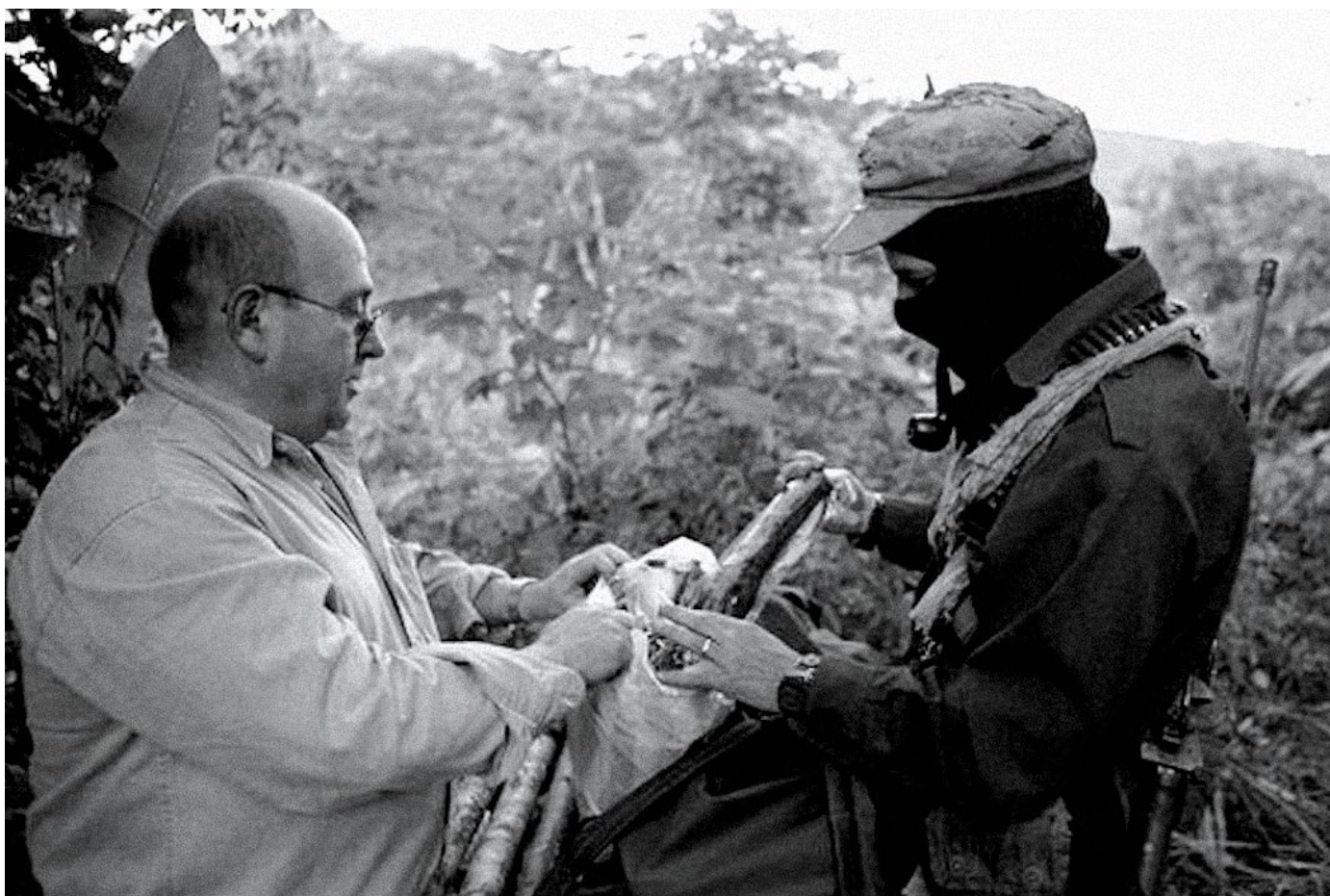

ENTREVISTES DESBORDADES

Un repàs a llargues converses que s'han convertit en peces històriques

TEXT JORDI BENAVENTE

Manuel Vázquez Montalban durant la seva trobada amb el subcomandante Marcos en un lloc secret de la selva Lacandona. Foto: Guiomar Rovira.

Hi ha entrevistes bones i entrevistes dolentes. I dins de les bones hi ha una altra categoria que són aquelles que s'excedeixen, que superen els cànons establerts entre entrevistat i entrevistador. Es tracta de les entrevistes que passen a la història i que es converteixen en petites peces d'art fruit d'una conversa que, a poc a poc, va prenent més i més rellevància. Són entrevistes especials, desbordades. En aquest reportatge del *Report.cat* –guanyador de la beca Ferrer Eguizábal al millor article del segon trimestre de l'any– es repassen algunes d'aquelles entrevistes mítiques.

“Crec que començaré per treure'm les sabates”, diu. I se les treu. Ara l'esquerra, ara la dreta, i en acabat, els mitjons. Ho deixa tot, suaument, allà mateix, i afegeix: “És que calçat no pots contestar a una pregunta com aquesta”. És Werner Herzog, els peus nus sobre la moqueta de l'habitació 666. Diu que, de fet, no veu que la situació sigui tan dramàtica com insinua la pregunta, i ho desenvolupa al llarg de tres minuts.

Som a l'any 1982, al Festival de Cinema de Cannes. El també director de cinema alemany Wim Wenders ha convidat quinze col·legues de professió a respondre –per separat, sols davant d'una càmera de 16 mm, en una mena de *selfie*-entrevista–

EL PERIODISTA JONATHAN COTT VA ENTREVISTAR A SUSAN SONTAG DURANT MÉS DE DOTZE HORES PER A LA REVISTA *ROLLING STONE*

un petit qüestionari sobre el futur del cinema. El resultat és el documental *Room 666*. Amb aquest gest inicial de descal-

çar-se, tan teatral i alhora tan primitiu, Herzog ve a dir (o això hi vol llegir qui signa aquest article) que hi ha preguntes que no es poden respondre de qualsevol manera, preguntes que no accepten guies que les vulguin contenir. Ve a dir que hi ha moments per editar i que hi ha moments per deixar que l'acció es desbordi. Parlem d'Herzog, l'home que va caminar, tot sol, de Munic a París, travessant furibundes tempestes de neu, convençut que, fent-ho, salvaria una amiga malalta. (I l'amiga es va salvar.)

EL LLENÇ PANORÀMIC DE SONTAG

L'any 1978, el periodista nord-americà Jonathan Cott va entrevistar l'assagista, escriptora, dramaturga, filòsofa i activista política Susan Sontag per a la revista *Rolling Stone* durant dues jornades, la primera a París, i l'altra, al cap d'unes setmanes, a Nova York. Sontag ja havia publicat, entre altres assaigs, *Sobre la fotografia* (Arcàdia, 2019), un clàssic de la història de la crítica d'art; i estaven a punt

de sortir *La malaltia i les seves metàfores* (escrit després de ser operada per un càncer de mama) i un recull de relats.

La conversa, que va durar més de dotze hores, va començar per aquí, que no és poca cosa, però tot seguit va obrir-se, plètica, en diverses direccions, com un castell de focs, i Sontag hi va fer lluir temes com la música, la literatura, l'art, la guerra, el sexe, la mort, la filosofia, l'estètica i el feminisme, entre altres. “És necessari un llenç, ja que no és possible que els colors flotin en l'aire”, havia escrit al seu dietari uns anys abans. La conversa panoràmica que va tenir amb Cott va ser un llenç enorme que ella va aprofitar per dir-hi de tot. “M'agraden les entrevistes perquè m'agrada parlar amb la gent, em salva de ser una ermitana. Conversar em dóna la possibilitat de saber què penso”, admetia. Transcrita íntegra per Cott, aquesta llarga conversa –a la revista se'n va publicar només un terç– conforma *L'entrevista completa de Rolling Stone* (Alpha Decay, 2019). Sontag “no parlava amb frases, sinó amb paràgrafs expansius i mesurats. Emmarcava i elaborava els pensaments amb exacti-

DAVID LIPSKY VA COMPARTIR CINC DIES I CENTENARS DE QUILÒMETRES AMB DAVID FOSTER WALLACE EN UNA MENA DE *ROAD MOVIE*

tud”, escriu Cott al pròleg. “La generositat i la fluïdesa de la conversa manifestava el que els francesos anomenen *una borratxera de la parla (ivresse du discours)*”, afegeix.

FOSTER WALLACE, *ON THE ROAD*

El març de 1996, cap al final de l'esgotadora gira promocional de la seva mastodòntica novel·la *La broma infinita*, David Foster Wallace va acceptar rebre a casa seva David Lipsky, a qui *Rolling Stone* havia encarregat un reportatge. Lipsky va passar-se cinc dies amb Wallace (a qui idolatrava), va compartir-hi centenars de quilòmetres en una mena de *road movie* feta d'autopistes, cafeteries, presentacions, centres comercials i molta, molta xerrera. Incontenible i valuosíssima. Van parlar sobre “a què aspirar, com ser bona persona, com llegir, com escriure, com pensar en els altres”. “Jo li vaig fer preguntes i ell em va explicar la seva vida”, recorda Lipsky, que ho va gravar tot.

Al final, l'article que li havien encarregat no va veure la llum; només anys després, arran de la mort de l'escriptor, a 46 anys. Va publicar-ne una semblança amb què va

guanyar el National Magazine Award. La transcripció íntegra d'aquells cinc dies a la carretera amb l'autor d'*Una cosa teòricament divertida que no tornaré a fer*, conforma el llibre *Aunque por supuesto terminas siendo tú mismo* (Pálido Fuego, 2017). “El material abans que el director es posi a seleccionar, l'única manera d'escriure sobre David de la qual crec que ell no hagués abominat”, assegura Lipsky. Una altra bona mostra de què passa quan una entrevista es desborda. Amb perles com quan Wallace diu que li “encantaria fer un retrat d'un de vosaltres en l'acte de fer-me un retrat a mi. Una cosa súper *postmo* i divertida. Seria interessant. I em serviria per recuperar cert control”. I amb la prosa torrencial, travessada

"TENIM TOT EL TEMPS QUE NECESSITIS", VA DIR EL SUBCOMANDANTE MARCOS A VÁZQUEZ MONTALBÁN QUAN ES VAN TROBAR A LA SELVA

per centenars de referències i digressions, que caracteritzava el malaguanyat geni; una conversa que sona “igual que els seus textos, David era un escriptor tan natural que era capaç de parlar en prosa”. (Curiós:

com allò dels “paràgrafs expansius i mesurats” de Sontag.). Per cert, aquells dies que Lipsky i Wallace van passar plegats va acabar a la gran pantalla amb la pel·lícula *The End of the Tour* (2015) amb Jesse Eisenberg fent de periodista i Jason Segel en el paper de l'aclamat escriptor.

A LA SELVA, AMB VÁZQUEZ MONTALBÁN

El desembre de 1997, el *subcomandante insurgente* Marcos va escriure una carta a “Manuel Vázquez Montalbán i/o Pepe Carvalho” per transmetre-li unes reflexions sobre un article de l'escriptor i periodista català, i també, deia, per saludar-lo. “La bona literatura basteix ponts insospitats”, li va escriure.

I se n'acomiajava convidant-lo a fer-li una visita, i preguntant-li que, arribat el cas, li portés “uns xoriços”.

Al cap de poc, Vázquez Montalbán i el mític portaveu emmascarat de l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional (EZLN) es trobaven en un punt secret, però concret, de la selva Lacandona. L'escriptor va posar

quatre quilos de xoriço Guijuelo sobre la taula i, tot seguit, va deixar-li clar al *subcomandante* que d'aquella trobada en sortiria, primer, “un reportatge”, encara que després “el deixaria anar a la plena llibertat d'un opuscle o un libel o un pamflet”; deixaria que l'entrevista es desbordés, vaja, en el que acabaria sent *Marcos: El señor de los espejos* (Aguilar, 1999), un llibre que inclou la transcripció (cent pàgines, amb acotacions literàries) d'aquella conversa, i dues línies que semblen fetes per a aquest article:

Vázquez Montalbán: No t'alarmis, fins i tot les entrevistes tenen un final.

Marcos: Tenim tot el temps que necessitis, no et preocupis.

El reportatge, publicat a *El País* el mateix 1999 amb fotos de Guiomar Rovira, condensava l'essència de la trobada; el llibre la mostra íntegra, amb un Marcos en la seva salsa: “Ningú ens mirava quan teníem el rostre al descobert, ara ens estan veient perquè tenim el rostre cobert (...). Comparem la mida i el sentit de les màscares [dels polítics] i de les nostres”. Impossible resumir aquesta entrevista riu, més enllà de dir que Vázquez Montalbán hi dóna una lliçó de com cal documentar-se (a plaer, apassionadament) abans de plantar-se a la selva davant d'algú tan carismàtic; i que Marcos hi demostra cultura (política, i de l'altra), discurs i capacitat de seducció. “Ens acomiadem a l'última llum de les últimes espelmes. Ombres emmas-

carades, els zapatistes s'allunyen per un túnel de silenci”, escriu l'autor de *Y Dios entró en La Habana*.

L'ÚLTIMA ENTREVISTA A GARCÍA MÁRQUEZ

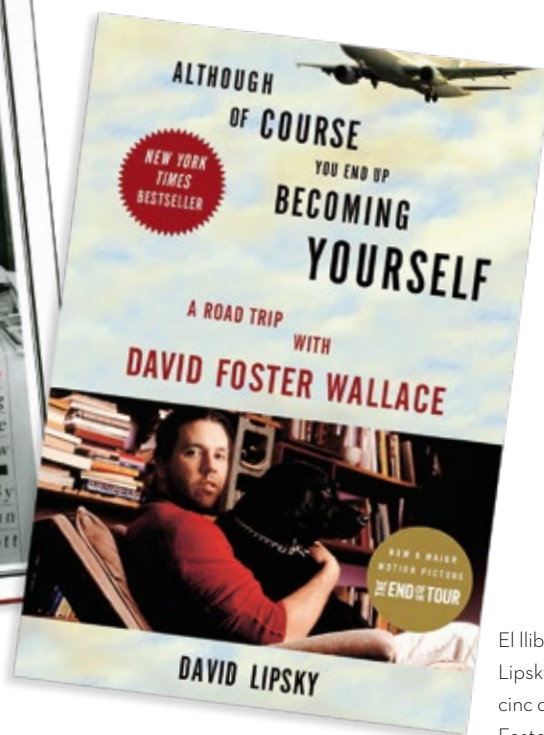
El febrer de 2006, el periodista Xavi Ayén va publicar a *La Vanguardia* la que seria l'última entrevista concedida pel premi Nobel de Literatura Gabriel García Márquez poc abans d'anunciar que ja no escriuria més. Després d'aquest anunci històric, centenars de mitjans de comunicació d'arreu del món van fer-se ressò de la peça. “És l'exclusiva més gran que he tingut mai”, diu Ayén entrevistat per correu electrònic. I admet que la “frustració més gran” és que García Márquez no

El periodista Xavi Ayén amb l'escriptor i premi Nobel Gabriel García Márquez el dia que el va entrevistar. Foto: Kim Manresa.

El llibre amb la conversa de dotze hores que Jonathan Cott va tenir amb Susan Sontag

El llibre de David Lipsky explicant els cinc dies amb David Foster Wallace

l'autoritzés a gravar “les més de tres hores de conversa” que van tenir.

A l'autor de *Cien años de soledad* li preocupava molt la qualitat literària dels textos. “Creia que si el punt de partida era la transcripció de l'oralitat, les frases hi perdrien, estèticament, i que era molt millor reconstruir-les a partir de les notes”, recorda Ayén, que fa vint anys que

GARCÍA MÁRQUEZ NO VA DEIXAR QUE AYÉN GRAVÉS LES TRES HORES DE CONVERSA. PREFERIA QUE RECONSTRUÍS LA CONVERSA A PARTIR DE NOTES

treballa com a periodista literari. En tot aquest temps, ha pogut entrevistar una multitud d'escriptors, poetes, contistes, assagistes, amb o sense Nobel. El 2009, va publicar *Rebeldía de Nobel* (El Aleph Editores) converses amb setze guardonats

pels acadèmics suecs i, posteriorment, *La vuelta al mundo en 80 autores* (Libros de Vanguardia, 2016).

El millor afalac que pots fer a un escriptor per trencar el gel, assegura, és “demostrar que t'has llegit el seu llibre”; després és clar que l'ideal és no tenir límit de temps. Cosa que passa poques vegades. Un altre problema és l'espai disponible a l'hora de publicar la peça. “Tots els que fem entrevistes afrontem la dolorosa tasca d'haver de retallar-les; algunes vegades ho visc com una mutilació, i d'altres, constato que guanya la versió curta”, reconeix.

Amb tot, Ayén admet que té guardades “unes quantes bales”. Una d'aquestes podria ser “una entrevista-Frankenstein a

partir de les moltes que vaig fer a l'agent literària Carmen Balcells”. Estem parlant del periodista que va guanyar el Gaziell amb *Aquellos años del boom: García Márquez, Vargas Llosa y el grupo de amigos que lo cambiaron todo* (Debate, 2014).

Després de tants anys de fer d'esponja, llibreta i bolígraf en mà, es confessa un enamorat de les entrevistes “de luxe, les immersives”. Aquelles en què pots compartir hores, o dies, amb l'entrevistat, que és la manera, diu, de poder mostrar el personatge “des de diverses perspectives, com en una sèrie de televisió”. Somni que ja ha complert per exemple amb Mario Vargas Llosa, José Saramago i Wole Soyinka. Així, “espiant-ne la vida quotidiana, m'agradaria poder entrevistar també a Woody Allen, Angela Merkel, Don DeLillo, Michel Houellebecq...”. L'últim periodista que va preguntar per Macondo té una bona llista i molts anys encara al davant. Ç